

Цуркова І.В.,

Національний університет “Острозька академія”

ОСОБЛИВОСТІ ТЕКСТІВ ФЕМІНІСТИЧНОГО ХАРАКТЕРУ

Фемінізм – це поняття, що включає у себе певні течії, теорії, а також філософські точки зору стосовно питань гендерної диференціації, пропаганди жіночої рівності, і організації кампаній щодо захисту прав та інтересів жінки. Таким чином, варто звертати увагу на те, як фемінізм впливає на письмо та власне на сприйняття читачем тексту.

Для повного сприйняття тексту, варто оглянути ті головні теорії, які впливають на підсвідоме та свідоме сприйняття тексту. Першою із них варто зазначити “феміністичну теорію”. Американський літературний критик та фемініст Елен Шоуволтер (Elaine Showalter) описує фазовий розвиток феміністичної теорії. Першу фазу вона називає “феміністичною критикою”, в якій досліджуються ідеології поза літературним феноменом. Надалі другою фазою є “гінокритицизм” (феміно-критицизм), у якому “жінка є творцем текстуального значення”, включаючи “психодинаміку жіночої креативності, лінгвістику та проблему жіночого застосування мови, траєкторію індивідуальної та колективної жіночої

літературної діяльності та історії літератури”. Останньою фазою є “гендерна теорія”, у якій “вивчаються ідеологічне пояснення та літературні ефекти системи гендеру” [3]. Ця модель критикується вченим Торілом Мої (Toril Moi), який розглядає її як есенціалістичну та детерміністську модель феміністичної суб’єктивності [8].

Надалі варто звернутися до пост-фемінізму як однієї із потужних течій. Амелія Джоунз (Amelia Jones) написала, що пост-феміністичні тексти, які з’явилися у 1980-х та 1990-х зображували фемінізм другої хвилі як монолітичну сутність. Деякі феміністки, такі як Ката Поллітт (Katha Pollitt) чи Надін Штроссен (Nadine Strossen), вважають завданням фемінізму показати, що “жінки – люди”. Думки, які розділяють, а не поєднують статі, вважаються питаннями не фемінізму, а сексизму, що має бути висвітлене при написанні своїх праць [2].

Надалі варто розглядати не менш креативну течію, – французький фемінізм. Праці представників мають тенденцію до експансивності та метафорики. Як приклад, французька письменниця та філософ Сімон де Бовуар (Simone de Beauvoir) відома через метафізичні романи, включаючи такі як “Вона прийшла, щоб залишитися” (“She Came to Stay”), а також через трактат 1949 року “Друга стать” (“The Second Sex”), що був деталізованим аналізом утисків жінок та трактатом-початком поясненням сучасного фемінізму. Вказується існування феміністичного екзистенціалізму, який веде до моральної революції. Як екзистенціаліст, вона погоджувалась із Жан-Полем Сартром (Jean-Paul Sartre), який вказував, що існування передує сутності, таким чином, “людина не народжується жінкою, але стає нею”. Аналіз де Бовуар фокусується на соціальній конструкції “жінки як іншої”, що ідентифікується як основа утиску жінок. Вона вважає, що жінки історично вважались девіантними та аномальними, та полемізує із Марі Волстонкрафт (Mary Wollstonecraft), яка сприймала чоловіків такими ідеальними, що жінки мали до такого прагнути [9]. Вищезазначені риси були прийняті за “канон” для представників цієї течії. У 1970-х роках представники цієї течії поєднали фемінізм із концепцією “écriture féminine”, що перекладається як жіноче письмо [3]. Елен Сіксу (Helene Cixous) вважає, що манера письма є фалоцентричною, та разом із Люсі Ірігарей (Luce Irigaray) наголошує, що “письмо від тіла” (“writing from the body”) є руйнівним [1].

Після французького фемінізму стоїть пост-модерний фемінізм. Найновіша відмінність від інших гілок фемінізму–пояснення фор-

мування гендеру через мову [3]. Найвидатнішою прихильницею цього доказу є Джудіт Батлер (Judith Butler). У своїй книзі 1990 року “Проблема гендеру” вона критикує праці Сімон де Бовуар, Мішеля Фуко (Michel Foucault) та Жака Лакана (Jacques Lacan). Вона критикує різницю між біологічною статтю та соціально-сформованим гендером. Для неї, поняття “жінка” – це дискусійна категорія, яка є ускладненою класом, етнічністю, та іншими аспектами індивідуальності. Вона вважає, що гендер є перформативним. Це твердження веде до висновку, що немає жодної причини для жіночої субординації [7]. Інший прихильник, Донна Харавей (Donna Haraway), автор “Маніфесту кіборга” (“A Cyborg Manifesto”), критикує традиційні поняття фемінізму, а саме більший наголос на індивідуальності, ніж на схожості. Вона використовує метафору “кіборг” для того, щоб сформулювати ідеї пост-модерного фемінізму, який рухається незважаючи на дуалізми та лімітування традиційного гендеру та фемінізму. Кіборг Харавей – це спроба відійти від Едипового комплексу та міфів християнського походження таких, як Буття. Вона пише: “Кіборг не мріє про суспільство, базоване на взаємозалежності сім’ї. Кіборг не впізнає Сад Едемський; він не створений із землі і не може мріяти про повернення до пилу” [5].

Окрім впливу на письмо течій фемінізму, потрібно зазначити і феміністичну теологію, яка почала впливати на написання філософських праць з кінця ХХ століття. Серед цих теологій найбільше на письмо вплинули наступні: християнський та єврейський фемінізм, Діанійська Вікка. Отже, християнський фемінізм намагається інтерпретувати християнство у світлі рівності жінок та чоловіків. Оскільки ця рівність була історично ігнорована, християнські феміністи вважають, що їхні внески є необхідними для цілісного розуміння християнства. Оскільки немає стандартизованого розуміння християнства феміністами, більшість погоджуються, що Бог не дискримінує на базі характеристики біологічної приналежності. Їхні головні питання стосуються положення жінки у суспільстві, чоловічого домінування у шлюбі, а також тверджень стосовно моральної недосконалості та неповноцінності можливостей жінок у порівнянні із чоловіками [3:8]. Надалі, єврейський фемінізм намагається покращити релігійний, легальний та соціальний статус жінки усередині Іудаїзму, а також відкрити нові можливості для релігійного досвіду єврейських жінок. У своїй сучасній формі єврейський фемінізм, як заявляє Джудіт Пласкоу (Judith Plaskow), має такі головні питання: виключення із загально-чоловічої групи

молитви, а також жіноча неможливість функціонування як свідки та як ініціатори розлучення, що висвітлюються як у філософських працях, так і в художній літературі [6]. Нарешті, один із найновіших теологічних рухів, Діанійська Вікка, – це жіночо-сфокусована чаклунська секта із центруванням на Богині, яка вивчає чаклунство як право кожної жінки. До того ж, присутність чоловіків недопустима на зібраннях представників. Це має тенденцію до вільного структурованого, неієрархічного вирішення питань за допомогою досягнення консенсусу, а також за допомогою креативного експериментального ритуалу. У цьому русі є лесбійська наявність, хоча шабаші відкриті для жінок усіх орієнтацій. Окрім того, Вікка по своїй суті є новою релігією, яка спирається на церемоніальну магію. Існують твердження, що Вікка повертається до містерій прадавньої історії, хоча детальне вивчення її практик вказує, що вона нова. Більшість тих, хто називає себе Діанійцями, – це жінки, які обирають не працювати із чоловічою енергією у ритуалах магії. Вони відчують, що їм потрібний спіритуальний та психічний простір, наповнений лише жіночою енергією. Деякі Діанійці – це феміністичні відьми, які можуть бути як представниками лесбійства, так і гетеросексуальної орієнтації, що приходять до відьмівства через фемінізм. Вони погоджуються, що релігія надавала забагато уваги чоловічій частині людства, тому представники Вікка хочуть розділяти лише жіночу енергію у суто жіночому колі. Отже, їхньою метою є представлення власне нового створеного мікро-світу, де взагалі немає місця чоловікам як таким через їхнє попереднє домінування [4].

Таким чином, необхідно зазначити, що поняття фемінізму у текстах є досить широким та мало дослідженим, оскільки створюються нові варіанти підходів до розуміння фемінізму, зважаючи на соціальний, економічний, психологічний стан соціуму як такого, тому при аналізі текстів варто звертати увагу не лише на попередні доробки та характерні риси феміністичних течій, але і брати до уваги новостворені тенденції.

Література:

1. Жеребкин С. Теоретизация насилия в современной феминистской теории. – Харьковський центр гендерних досліджень. – Журнал “Гендерные исследования”. – №6. – 2001. – 2 с.

2. Носова М. Феминизм/пост-феминизм: локальные смыслы глобального дискурса. – Харьковський центр гендерних досліджень. –

Журнал “Гендерные исследования”. – №10. – 2004. – 5 с.

3. Скотт Дж. У. История феминизма. – Харьковський центр гендерных исследований. – Журнал “Гендерные исследования”. – №13. – 2005. – 1 с.

4. Dianic University Online // sponsored by The Women’s Spirituality Forum. – [E-resource] // Access to the articles: <http://wicca.dianic-wicca.com/>.

5. Haraway Donna. A Cyborg Manifesto: Science, Technology, and Socialist-Feminism in the Late Twentieth Century, in Simians, Cyborgs and Women: The Reinvention of Nature. – New York; Routledge. – 1991. – pp. 149-181. – [E-resource] // Access to the articles: <http://www.stanford.edu/dept/HPS/Haraway/CyborgManifesto.html>.

6. Jewish Women and the Feminist Revolution (Jewish Women’s Archive). – [E-resource] // Access to the articles: jwa.org/feminism/.

7. Media/Gender/Identity Resources. – [E-resource] // Access to the articles: <http://www.theory.org.uk/ctr-but1.htm>.

8. Rev. Susan P. Thomas Christianity and Feminism Can Coexist in Harmony. – The Tech. Online edition. – Volume 112. – Issue 5. – 1992. – [E-resource] // Access to the article: <http://tech.mit.edu/V112/N5/thomas.05o.html>.

9. Simone de Beauvoir Society // [E-resource] // Access to the articles: http://simonedebauvoir.free.fr/en_revue.html.

10. Women’s Studies Resources // compiled and edited by Karla Tonella, University of Iowa. – [E-resource] // Access to the articles: <http://bailiwick.lib.uiowa.edu/wstudies/theory.html>.